

Ljubeta Labović

NEĆU DA SE BUDIM

*Riječi mogu biti kao male doze arsena;
one se neprimijetno progutaju
i čini se da ne mogu imati djejestvo,
ali poslije izojesnog vremena otrov počinje da djeluje...*

V. K.

NEĆU DA SE BUDIM

1.

Neću da se budim u ovom *snu* je možda spasenje
neću u dubokoj tami sa očiju da skidam trepavice
sad kad se spustim u utrobu svoga broda
ispod meke tamne tišine u žudnji ću ostati
u toj dubokoj pećini čitaću sjenke svojih vatri
neću da se budim jer su se misli umirile
u tom stanju izbjegnutog dana i nemirnog jutra
i moje živo tijelo koje želi omotače i nježnosti
hoću da ostane čisto u tom prostoru bez buđenja
gdje postoji sve što znam i ne moram objašnjavati

2.

Neću da se budim biće mi strašna mučnina
jedva i pišem sada ovo da neću više da se budim
pratiću sjenke izgubljenog traga kao Arijadninu nit
neću u ta vidljiva stanja nek mi prekrije oči more
hoću da budem ispod vlage koja svjetluca
u tom prostoru koji postoji za koji niko ne zna
hoću da zadržim sve dodire koje sam volio
sva lica noći i jutra u preostalim sjećanjima

3.

O bože ni ti me nećeš probuditi
sa prokletog plafona
u julskom jutru tihom iz sjemena i ništavila
Neću da se budim hoću da zapamtim jedan stih
ostaću u tom stanju gdje ničega nema osim snova
i osjećaš da si tu iako si uspavan kao da ne postojiš
u sopstvenom rastanku u svakom srcu i zori

4.

Neću da se budim između sunca i tamnog
neba gdje *nedostajanje* je uvijek veće nego ikad
a dan dat od bogova za gradske utvare i žedne lovce
neću da se budim u groznici što kao talas obliva
i trese do iznemoglosti i onda sada noć
prvo sumrak pa noćni grad i barovi i kurve
neću da se budim iz čistote skrovite kao smrt
tu nema glasova koji otvaraju male i velike rane
i nijedna riječ ne boli dok sam u toj tišini
dok vidim široke prozore Rajnerovog zamka
sa licima anđela što svijetle u vječnoj noći
neću da se budim neće biti ništa što želim
sve će biti postojeće i mučiću se u buđenju
tom bez jezera i procvalih krošnji bez glasa Boga
koji može biti budan ali čovjek samo na krajučku ljepote
na početku sna u kom se sve voljeti može
kao prvi koraci u tragovima započetog puta

5.

neću da se budim u kišoviti dan u modro jutro
da gledam sa sprata otvorene hodajuće lobanje
neću da se budim jer ljubav me zaboli u tom stanju
u zoru što rasklapa svijet na mnogostruke sjene
vidim smrtonosni posao cvjetanja u proljeću
neću da se budim hoću da ostanem čisti list
za koji ne zna niko dok ga osvaja vječni san
neću da se budim ostaću *ovdje* zauvijek

Ljubeta Labović * Neću da se budim

OŽILJCI

na kraju nepregledne sobe leži naš mrtvi Otac
koji nikad nije otišao ni po nebu ni po zemlji

u ovom malenom uglu iza svih vidika
vadim iz dlanova zarđale čavle
kao posljednje riječi
zagledam se u vjekovne probode

ne mogu da dodirnem nikad
najdublje mjesto unutra
kao najvažniji razlog postojanja
jedan je bol razliven u svim dobima
kao da je beskonačna strijela zarivena
u nedohvatnu tišinu srca

ponekad je dobro jer želim biti položen
zamišljam kao utjehu ležeće stanje
kad nijesam zakačen prometejski na visini

sve druge su davno odnijeli i prija mi samoća
s brda gledam dolinu maslinjake i more
onda dođe Ona sa vodom i mirisnim uljima
namaže mi kosu oči napuni lijepim likom
ispod trepavica koje su narasle do zemlje

ESSENTIA ANIMA

(apstrakcija)

Često se sjetim tvog tajanstvenog plača
dok si stajala u sjenci zidina drevnog grada.
Nikad nemadoh hrabrosti da otkrijem tu tajnu,
jer više ne bi bila lijepa kao Ti na vreloj plaži.

I još sam kao avanturist prepušten toj misteriji
nadajući se da je to nešto krasno za mene –
Misleći da je neka moja ljepota uzrok tome
u žudnji tijela, vrelog pijeska, sunca i morskih valova.

Onda sam kroz sva lutanja dospio u tvoj grad
hodali smo kroz kamene svodove i ulice
koraci su tonuli u vrijeme i tišinu
riječi se tiho izgovarale u otvoreno srce.
Čekao sam da otkriješ to tajanstveno daleko stanje.

Ali i tada, kao nekad, bijaše lijepo tvoje ćutanje,
nijesi htjela da kvariš staru zapamćenu sliku,
Riječima koje bi srušile tu udaljenu ljepotu.

10. jula 2006.

SAN

Kad u jeziku ostanu samo najdraže riječi
u sakrivenom i zaštićenom snu
ko će znati povijest svakog trena
što neizbježno i zauvijek nestaje.

Što će ostati od slika u sklopljenim očima,
sve je *nekad*, a preliva se *uvijek* u svemu –
što je najdalje, najljepše je u svim vizijama.

Sva su proljeća posve uzburkana
san je o ljubavi pao na dno srca.
Vidi se svjetlost u preostalom prozoru
plavičasti trag zore pada na škure,
Još gori omiljena zvijezda.

2007.

ČITANJE NA TALASIMA

Uvuci me očima u tvoju svjetlost
lizni moj jezik kao morsku vodu i sol
ili večernje vino na doku pod zvijezdama.

Moje riječi neka te prožmu na talasima
upletenim prstima što drhte u tom snu
po čežnjivoj koži između sunca i mora.

Neka se spletu slova s mislima i slasti
pod velikim suncem što dan zvojni
u tijelima vrelim i virovitoj vodi.

Nek te zagrlji Ulix daleko od svake Itake
krilo galeba kad vidiš iznad Kastela
osjeti pjenu i tijelo do kraja mojih ruku.

Uvuci me očima u tvoju svjetlost
lizni moj jezik kao morsku vodu i sol
ili večernje vino na doku pod zvijezdama.

Jun, 2011.

Ljubeta Labović * Neću da se budim

DALEKI DODIRI

*...A divlji kesten pada bez i najmanjeg vetra, sam od sebe,
kao što padaju zvezde – vrtoglavo.*

D. Kiš

Još uvijek imam u duhovnom i sobnom neredu taj zatureni, smežurani plod, kozmos u čijem skladu su stisnuti tišina i vrijeme, sva ljubav i mir svijeta. Kao da sam ga skinuo sa mistične krošnje što sjenku i hlad daje iskušenicima, ili ga je u moje rasute stvari umetnuo kakvi rimski hodočasnik s početka Narcisa i Zlatoustog.

Plodovi divljeg kestena nosili su se kao amuleti u džepovima, ušiveni u postavama, skriveni od mnogobrojnih uroka i zloća svijeta. Jednu sam veliku ljubav pohranio u njemu. Sjećanja koja nijesam uspio zapisati skupila su se i stvrdnula ispod osušene kore. Kao da je nijedan drugi do onaj iz okoline Sant Alfia iz crne šume Carpineto, među sicilijanskim kršima i pelinom.

Pojavljivao mi se još davno u groznicama ranih delirija, kao živopisno čudo, utočište i prepoznato božanstvo. Uzimao sam s vlažne trave, ili zemlje, zasjale plodove s krugovima zapisa, u bojama nastalim spojevima vode, zemlje i sunca. Neki su tek izvirivali iz raspukle koružbine kao usnulo biće što lagano otvara oko. U njima su se prvi put mogli vidjeti detalji ovozemaljskog svijeta, ili u tajanstvenom povratku davno zaboravljeni i napušteni prizori, koji se iznova ukazuju začuđenim očima.

na sjajnim plodovima
divljih kestenova
ispod zelene kore
vidi se u septembru

crni trag duša mrtvih
to je nešto najnevinije
izašlo ponovo vani –
kroz uticaje zemlje i korijenja
lišća i sunca
sve drugo ostaje zauvijek u zemlji

Kad sam nešto iznimno želio mogao sam naći u tek ispalim plodovima divljih kestenova. Stajao sam često ispod ogromnih lisnatih stabala, gledao kako sunce iskri u lišću i arabeskama granja. Čekao sam da se pod uticajem prirodne sile otkači i strmoglavu ka zemlji baš meni namijenjen okrugli čisti plod. Bilo je to kao prizivanje duha, prepoznavanje najdraže duše skrivene u dalekim dodirima, koja je jedino tako bila dostižna kroz razvijanje i otvaranje zelenih ljuštura. Onda, kad padne uzimao sam plod i nježno ga držao na dlanu, gledao u boje i tamne šare kao da prepoznajem nečije lice, neki lik, izraz ili poruku koja je stizala iz krugova svjetlosti i sjenki i davala ponovo znakove nečijeg glasa, ili postojanja.

Nikad nijesam dirao plodove koji su pali sjedinjeni u paru, u simbiozi davnog spoja koji nije moglo razdvojiti ništa, ni vrijeme ni nesreće nekih udaljenih slučaja. To me ispunjavalo osjećanjem neke idealne ljubavi koja je prošla blaženstvom postojanja i sav pakao nesreće i nestajanja. Ali je ostala jaka i spojena sve do novog obasjanja u zametku tečnosti i žila, u putevima prirode, ili boga koji su održali to spojeno stanje i iznijeli ga ponovo na svjetlost sunca. U njima je bila slivena ljepota boja i krajolika iz raznih vremena, postojanost života i ljubavi, kao u nekoj vječnosti, gdje su u nježnim bojama, riječima i glasovima, obitavale zaturene duše.

NEPOZNATO DRVO

Dragici Mugoši i Kolji Mićeviću

Uхватило se žilama za sudbinsku zemlju
kao riječi u mislima tako čvrsto i duboko,
Muzikom lišća u vazduhu se hrani
i treperi kao muza *Ullhre* dok čita
nepoznati jezik u *Unutrašnjoj sobi*.

U našem stablu kljuje vječno *opaka ptica*
dok u mraku grane streme prema svijetu,
Naše duše bljeskaju u kamenu i moru Seta
primajući u sebi svu snagu opake ptice leta
– Valerijevo ogledalo traže lica pjesnika –

U spoju palme i granja čuje se šišarka zvučna
do kamena u valovima dolje – do *Morskog groblja*
u burnim akvarelima setskih barki i kanala,
Prelazimo zauvijek naše mostove do druge obale tamo
likove svoje tražeći u beskrajnom nebeskom i morskom...

Set – Francuska, Restoran «*Le Nautic*»
1. VIII 2010.

KAMIJEVSKO PROLJEĆE

došlo je proljeće sunčano i cvjetno
ali u zraku se osjeća jedna smrt
neobična proljećna smrt

u dvorištima su rascvale mrtve voćke
čuju se glasovi o putovanjima i ljetu
a ovdje u *karceru* je tišina
sve je kao u jeseni zimi ili bilo kojem dobu

sa srca se otkidaju krajevi i cvjetanja
plodovi nadiru kroz otežalu zemlju
put ostaje iza zatvorenih prozora
vidi se svjetlost ali ne ulazi
u tamne komore

staje sve prolječno na krovu i zidovima
u tom krugu su ostale male kretnje
naši usamljeni svjetovi u tišini
čak su i pisma došla sa teškim slovima
crnim od proteklih vječnih zima
sa sjenkama predaleke ljubavi
neka zalutala ptica glasne se u mojoj blizini

Mart, 2009.

VALERIJEV AUTOPORTRET

Među rukama na čudesnom stolu
ključ je za kraljevstva Parki –
u stihovima posljednjeg vremena
položenog pera na ispisanim riječima
lice je uzburkanih akvarela,
Oči sa sjajem i bojama
od sunca do središta zjenice.

I valovi setskog mora
zanose svijetlo lice Narcisa
utisnuto u tirkiznoj vodi do kamenja
crnog kao denovske noći.

Usred *albuma starih stihova*
jedrenjaci su doplovili sa obala Korzike
sve do sidrišta Morskog groblja
do Venere i Orfeusa vječnog.

Tim valovima se predavalo lice
na kom spavaše *ludi vjetar u spokoju*
neprolazna sjeta skrivene ljubavi
ukras sna kojem kraja nema.

Nica – Monpelje, 2010.

NEIZGOVORENA RIJEČ

bilo je tiho u bolničkom podrumu
gdje su mrtvačnice i onkologija
gdje bacaju bolesne organe i neki život
još je tamo šef odjela gospodin G. Ben
a bio je pupoljak pripremana prva riječ
iza limova i mutnog stakla
što se tek počelo hraniti i voljeti
padne među ogriske kore i peteljke
slije se po bijeloj keramici slijepo i mrtvo
kao važne riječi koje dodirneš srcem
kao život ili bol ostrugan iz dubine
niklovanim čelikom ti crveni grozdovi
lako skliznu dolje sa hladnih metala
biće sa tek postavljenim centrom za jezik
odlazi iz betonskih holova u anđele i sirene
baš kao crvena živa slova kad progutaš
nekog imena koje još nije dato nikome

DOLAZAK

vidio sam iznova u zori taj zrak sunca
što je sijao s tvog lica iza prozora
otvorenog prema mojim očima

sve si moguće baš ti dosanjala
i sadržaj tijela kao lijepi stih
kao zvijezda zaptivena u grudima
voda i vrijeme iz tvojih ibrika
još ljube moje skrivene ožiljke

nemoj proći ovuda kao Španskim trgom
koracima koji nose zaigrane sjenke
ne puštam te u zoru u maglu u daljinu
ostani uz mene u svom lijepom liku
želim da slušam vibracije tvog glasa
vazduh što drhti oko tvojih usta
da vidim tvoje boje i lice kako se mijenja
sjaj tugu i vedrinu u tvojim očima
ne puštam te u crne i blijede daljine

zvijezde su tu i danju u magli
samo se ne vide

MALA NOĆNA MUZIKA

Neprekidno sanjam drugačiji život u kvartu haotičnog grada. Zagledam se u tamno nebo iznad dvorišta punog ogromnih krošnji divljeg drveća. Noću se iz daljine čuju cviljenja lotalica i vriska pijanih kurvi i klošara.

Usred vreline ljeta čujem glasove zrikavaca, koji odjekuju, kao simfonije u zvjezdanoj noći. Vidim sjenke tamnog drveća i vodenog bilja pod prozorima. Učini mi se da tuda teče blatnjava rijeka, sve dok se ne nagnem i preko limenog simsa vidim zagađenu travu gradskog parka prekrivenu raznim đubretom, praznim tubama kalodonta, plastičnim štapićima za uši, kondomima i otrcanim tranjama.

To šiblje i sjenovitost pod prozorima simuliraju rijeku. Neku tihu ravničarsku vodu, mutnu i tajanstvenu u kojoj žive usamljene ribe i drugi vodeni organizmi iz pradavnih vremena. Možda je zaista nekada tuda proticala neka voda, pa kad je presušila, ostalo je izrovano korito i sve što postoji po obalama usahljih rijeka.

onda nježnost i strepnja u prozoru
koraci Persefone i Eurys izdaleka
davno sam učinio taj okret i sve je nestalo
kroz pukotinu zida odlaska trag
zvuci laute uzaludni i daleki...

I neprekidni san usred još jednog ljeta, zov zrikavaca i zarezan trag nemira u srcu. Ili je to borba sanjalačka puna mutnih sjećanja i stalnih čežnji. I ti zrikavci iz gradskog zelenila i živica, pored trotoara i u zaturenim dvorištima imaju svoje ritmove. Disonantni su zavisno od veličine i oblika rastiinja u kom su nastanjeni. Od rasporeda betona, trave i lišća zavisi njihov horski pjev. Kad jedni podignu tonove drugi spuštaju, ili kad jedna grupacija daje svoj ritam, sljedeća se javlja posve drugačijim ritmom, gubeći sasvim mogućnosti za nekakav tonski sklad.

To su zrikavci—klošari opijeni teškim gradskim vazduhom. Osjećaju noć, sličnu nekoj prvotnoj njihovoj noći iz nastajanja, pa se tim čudnim ditirambima, kao čovjek poezijom, pokušavaju dodirnuti sa svojim dalekim arhetipom. To su njihovi kolektivni orgazmi, škripavi glasovi ženki i mužjaka u sitnim koitusima, razlivaju se gradom kao zvuci nekakve osobite seksualne revolucije. Ta bića gradska, čiji glasovi odjekuju, na obali nepostojeće rijeke, pod mojim prozorima, javljaju se kroz jasna sjećanja iz dubine djetinjstva, na krševitim padinama Montenegra. Gledali smo na obroncima grada svjetlucanje zvijezda i sanjali daleke nepoznate gradove puni čežnje za ljubavlju i dolazećim iluzijama...

i samo sjećanja kao Vitmenove vladi
razrastaju se po mojoj *unutrašnjoj sobi*
i koloriti boja u očima i krajolicima
crvena i zelena u kojima su sve duše vječne

Ti daleki, mali stanovnici noći, ispuštali su iz dubine bića strastan mediteranski zov. Čiste svoje rapsodije prostirali su preko noćnih brda i kamenih uvala kao kosmogonijsku pjesmu. Puni su bili krvi i sunca njihovi noćni horovi. To su bila njihova kola montenegrinska usred kamenja i fangiča, pod dubokim zvjezdanim mediteranskim nebom. U tom zovu osjećala se snaga južnog sunca čija toplota je noću isparavala iz zemlje i punila tijela strašću i nemirima.

A ovi gradski su bezmalo kao iznemogli boemi, ili prevaziđeni stilisti u staroj gradskoj četvrti. Pa ipak, ja upoređujem i sanjam te glasove u noći — sve mi se to u samoći sobe čini drugačijim. I taktovi koje sada čujem i taktovi iz udaljene prošlosti koji se prelivaju iz prepoznatih sjećanja. I šumovi davno presušene rijeke što usred košmarnog sna simulira duboke zatone Zete i Morače, noćni sati koji su osobeni svugdje kao što su posebne pojedinačne ljudske sudbine. Kao rijeke što traže mora.

IZOSTAVLJENI DJELOVI

Crno mlijeko zore pijemo te noću

P. Celan

otvorim oči osjetim strah kao plijen u pustinji
čega ću se prvo sjetiti šta ću danas
i sjetim se u takvom jutru Tebe
pokušam napraviti razliku između toga i smrti

osjećam u tijelu krvi i pogledu odvojenost i samoću
u sobi i po svijetu širi se moje buđenje u tišini
i tijelo u prostoru između kreveta i plafona
dvije ugaone svjetlosti u prozorima tek neki život
u svjetlosti zadržati proljeće prema to malo sunca
i zamislim te onda u tom probuđenom haosu

da postojiš i onda znam da nijesam sasvim mrtav
možda se neću sjetiti svega ali zar nije svejedno
u tankoj svjetlosti koja je još u očima
i sve je odvojeno od mene neki udaljeni predjeli
i ulica prazna iza zida kao da nije završen san...

da se ne smije pogledati jer svijet je skroz odvojen
kao sada taj otisak gdje je bilo tvoje tijelo između
unutra oko mojih ruku kao izvučen odlivak iz bronz
kao izvađen organ ispod ušivene rane –
a osjeti se da je bio tu po toj nepomičnosti
koja se skuplja s nadom oko praznog mjesta.

DAN KAD SE SVE TO DOGODILO

IZGUBLJENA MJESTA

Ponekad obiđem stara voljena mjesta
koja sam pažljivo i sjetno godinama izbjegavao
pokušavam nazreti nedovršene događaje
tragove nevidljive skrovite i žive
pored židovskog groblja ispod bagremova
rascvalih ruža gdje nekad bijaše kamenjar
vraćao se kao da dovršavam započeto pismo
ispred stacionara gdje sam čekao jednu ljubav
bijahu razbacane stare nepotrebne stvari
i tamo odakle je posve drugačije trebalo doći
ljubavnici su se gubili u žudnjama i sjenkama
lisnate grane drveća prekrivahu vidik

Tražio sam nešto zauvijek izgubljeno i potpuno kasno
obilazio mjesta gdje je postojao davni život
otiske i moguća nepomjerena stanja
neki znak da sve ne prolazi sasvim i lako
sa željom da se izgubljeno ponoviti može

Ulazio sam žurno i brižljivo u to stanje krajolika
koji je zacijelo promijenjen a još svi događaji
koji su tu nekada bili važne predstave života
žele stati i vratiti se kao odjeci starih stihova
ili prekinute melodije na polomljenim pločama
Tražio sam neko davno izgubljeno mjesto
u tom kraju koji me obuzima kao da je sve sada

Želio sam nježnost nekog starog stanja
poruku skrivenu za sadašnji trag
otiske voljenih dodira boje otišlih očiju i lica
kroz vjetar i lišće davno izgovorene riječi
Tražio sam izgubljeno bez povratka što ni sad nemam

JUTARNJI RITUAL

primala je tu vodu s mog prsta na čelo
kao što pustinja upija kap na suncu
u očima je imala nešto umjetničko
kao mudra ptica taj sjaj prema oltaru
u raznim bojama što zadivljuju
ili na surovoj zemlji plijen mame

jezero se viđelo kroz lučna vrata
trske valovi i čamac plovili su pred očima
kao komadić slike u koji se u *Tunelu*
zaljubila zagonetna gospođa Iribarne

Onda se lebdeća slika zaustavila
ispred neobične Okrugle crkve u njenoj zemlji
koju smo u trenu pretvorili u svetište
gdje su ispod kupole i vitraža
osjetljivi anđeli pratili
dešavanja ljudska i ostala stanja komična

i dok sam pravio taj pokret
preko njenog čela i dvije strane grudi
mislilo sam na nesigurnost tog čina
i kako već dok se dešava prolazi
mimo čiste i bezazlene oblasti života
i da baš to razlikuje ljubav i zakletvu
nesklad odlučnosti i vjerovanje u vječnost
i pomislio sam tada
kad ovo bude padalo
neće biti nikakvo iznenađenje
jer već sada u trenu ovom zanesenom
to smo duboko u sebi ne govoreći jedno drugom
oboje rušili usred rituala pred pogledima
skrivenih anđela i demona

DAN KAD SE SVE TO DOGODILO

(Opna)

De l'inconvenient d'être ne

E. Cioran

Tek otvorenim očima prvi put je vidio svijet, siluete ljudi i začudio se izgledom svega okolo, svjetlosti, boja i pokreta u tom prostoru. Skidao je dlanom koprenu sa očiju da bolje vidi mali prozor u sobi, svjetlost i horizont. Kao da je zalazilo sunce, ili je svitala zora. Osjećao je istovremeno nelagodu i slast tog novog buđenja i nejasnu želju za iskonskim tragom koji će pratiti kao spoznaju i krugove odakle je krenuo u novo prostranstvo i daljinu.

Ugledao je prvi put sadržaje tog dolazećeg niza slika koje su se otvorile rođenjem. Osjećao je svu zanimljivost i komičnost tog svog dolaska, svih pređenih slojeva, iz niza životnih procesa koji su se saželi u njemu, u njegovom malom tijelu. Nazirao je prva sjećanja kao davne zapise u novom umu. To je bio on, sa osobenostima i odlikama koje su mu dale neku ulogu koju je trebalo da obavi u novom, prvi put viđenom prostoru. Kao u nekoj predstavi, za koju je scena bio čitavi jedan svijet. Pokušavao je dosegnuti barem neke slike, jedan trag na putu kojim je prošao, sjetiti se nekog znaka, boje, ili poruke iz gustih slojeva prethodnih života i oblika. Znao je sigurno da sve to postoji sažeto i koncetrisano u njemu dok izlazi pred sunce, pred veliku vječitu zvijezdu. Kao pred lice бога.

Slike su bile čudesne u mozaiku nove stvarnosti. Ali, osjetio je da je i nešto važno za njega ostalo tamo u tim neznano pređenim nizovima stanja i svjetova. Kao da se dogodilo prerano napuštanje utrobe u kojoj se iz čestica, boja i emocija nanovo oblikovao kao biće koje sada

leži u opni rođenja. I to je jedini zaštitni sloj u novootvorenom svijetu koji je nepregledan i uzbudljiv. I ostao je tako neizmjereno začuđen, kao u trenu ostvarenja nekoga proročanstva, spojen po prvi put sa svojstvima ovakvog svijeta, sa licem i pogledom na izljuštene i mirišljave boje zida.

Spasonosna opna još je bila tu, omotač kojim se želi provjeriti posljednje stanje tijela pred konačni izlazak na svjetlost dana. Kao da nije bio još sasvim rođen, čudo tog trenutka mu se davalo postepeno. Bio je još embrio koji se dovršava u neponovljivoj i spektakularnoj akciji prirode.

Nije bilo ni prvog tajanstvenog plača, čije su funkcije i uzroci u povijesti rađanja još ostale neshvatljive. Svijest o tom trenu, u kom se osjećao golo i nezaštićeno počinjala je da se razvija iz udaljene tačke iz koje je krenuo i nastavio se sada neprekidni život. Smetalo mu je ponašanje okoline i njihovo neznanje, odnos kao prema uobičajenom postupku ponavljanja i dosadnom obavljanju sitnih primitivnih rituala.

Jedina utjeha i varljiva nada u tom igrajućem i ozbiljnom procesu bio je pupak, umbilicus, taj ožiljak na truhu. Izgledao je kao na Da Vinčijevom *Vitruvijanskom čovjeku*, opisivao je srazmjere njegovog tijela, nalazio se u središtu kruga koji ga je opisivao kao biće raširenih ruku, kao na raspeću. Preko te vrpce tog kanala kojim se hranilo njegovo nastajanje u utrobi osjećao je još vezu i mogućnost da se tim tokom, ako poželi nekad može može vratiti u sve pređašnje.

Ali, u tom trenu nade u spasenje i drugačiji tok koje mu je davala ta vrpca, što ga je vezivala za jedan od hipotetičkih prvotnih svjetova, jedna je žena sa nježnim ali odlučnim licem uzela ogromne škare i jednim jezivim pokretom otkinula tu posljednju spasonosnu mogućnost. Uzela je vitkim prstima taj iskonski ljudski organ,

prikupila ga, kao da sabira karike na nekoj ogrlici i jednim odsjekom tih makaza uništila u njemu posljednju realnu mogućnost promjene, ili povratka. To je bilo kao oznaka konačnosti sudbine, definitivnost postojanja.

Shvatio je tada prvi put da je već u tom času početak ostao zauvijek u novoj stvarnosti i osjećao se tjeskobno i zatvoreno. Bilo je to kao odstranjivanje osjećanja za ljubav, ili za suštinski karakter života i njegove buduće tokove. Kao da se taj ožiljak počeo širiti unutra i ispunjavati biće nedostajanjima nečega važnog što postoji i u ovom i u drugim svjetovima.

A nije mogao ništa da kaže nije imao još otvorene sopstvene riječi i jezik, a njegove izraze na licu, naravno da su svi shvatali kao uobičajen, jednostavan i površan fizički osjećaj. U tom trenutku već je nastao prvi veliki nesporazum i neshvatanje njegove tišine. Ta nemogućnost razumijevanja mu je bila najteža, kao u nekoj velikoj fatalnoj ljubavi u kojoj se nije do kraja razvilo spajanje i koja se raspala i završila nerazumnim posljedicama.

MOSTARSKI FRAKTAL

(fragment)

*...Ukazao mi se kameni most presječen po polovini
a izlomljene strane prekinutog luka bolno teže
jedna ka drugoj...*

Andrić

Mladići su sanjali đevojke i let s Mosta
bila je tišina među bliskim obalama
koje su ljudi svladavali kao veliku daljinu.

Neretva, boginja koja teče
lizala je rane grada,
nanosila boju od struganog krša i sunca.
Jedna poetesa je rekla iz lože spram mosta,
pred konobicom «Mlinica»
ovo treba dugo gledati —
vitku protezu mosta i zarastanje obala
kao preko slomljene kosti.

Grad je privijao vjekovne meleme
na ožiljke i bolna mjesta,
Oživljavao svoje bilo oko Mosta i rijeke.
Jedan pisac, održao je govor
pred spomenikom A. B. Šimića,
u još jednom stupnju *Preobraženja* grada
bili smo gosti franjevačkog samostana i knjižnice
sa lijepim riječima i opojnim vinom.

Onda smo u jednom kafiću
ulivali vodku direktno u krv i srce.
Na ušću ispod mosta probali smo Neretvu
imala je ukus Morače ispod Vezirovog mosta
u Podgorici.

Sarajevski dani poezije
Mostar, maja, 2008.

PUSTINJSKA

Raskošne igre izvodili su Amorovi demoni
u završnim satima kao na kraju života
pijani i zaneseni legli smo ali je strast došla
kao plima u skrovite zalive i bol je dolazio
iz špilja prošlosti i prožimao noćni trans
u zoru crvenu od sunca i buđenja
bilo je još vlage koja je držala krv i život
neobične vlage u beskrajnoj pustinji

Kada smo sprali sve to u kupaonici
znao sam da je gotovo da je kupanje Venerino
skrivanje iza otoka noćnih u koje se pretvarala soba
i riječi koje smo rekli kao igle pod noktima

A smrt je svejedno drhtala u srcu
ulazila unutra igrala se otkucajima i tijelo
je treperilo između dvije nježne kože pripijala se
smrt i izgledalo je da tako može doći vječnost
kao u snovima što udaljavaju trenutke
i bojazan da će ostati unutra
prolazila je kroz opne plazmu i membrane
onda sam se nadao da neće — da ću izdržati
svim srcem te nalete bolne što navaljuju
kao jesenjski vjetar preko povijene trave

Soba se pretvarala u crvenu zvjezdastu kutiju
ostalo je cvijeće u središtu tih događaja
obgrljeno sitnim gorskim krunicama
rozim kao pluća puna tuberkuloze
jedan lijepi krug usred sjenke uvelosti

ŠOPENOV POVRATAK

For Ewa Sonnenberg

Kad su Rusi okupirali Poljsku
jedan je soldat u domu Šopenovih
bezumno smrskao tipke na porodičnom klaviru.

U tom stravičnom nokturnu
zaplakala je i Konstanca Glatkowska
dok su Frederikove note rušile se
kao crne stepenice nad Varšavom.

Poetese znaju biti skandalozne
semantiku natopiti suzama
riječi učiniti čistim i bezgrješnim,
kao ime od sunca iza planina
na licu obrisi drevnih toposa
Baltik/Polonia/Montenegro.

A on je u baldahinu *Aurorinom*
sanjao Warzawu i Kleeov stan za ptice
na dnu jezera *Switez*
kišne kapi i hrizanteme...

A madam je rekla:
Ovdje na Pere Lachaise
sve je od pjesnika klavira
osim srca, srce je u Poljskoj.

Vratili su ga s peharom zemlje
u optočenju kutiji za nakit
Tu najveću dragocjenost koja je ikad u istoriji
prešla granicu Poljske.

A sve balade, preludije i nokturna
komponovao je kapima krvi,
koje su padale kao jesenske ruže
u slikama rasutog lišća
po varšavskim ulicama –

Ima takvog lišća i u Šleskoj,
te uzajamnosti u krvi i prstima,
*Ogledalo okačeno odmah
iznad zemlje Magični prag.*

Warszawa, 2008

KANAL

zanosna bijahu ta ljetnja kupanja
duboka tonuća u vodi začinjenoj drezgom
alge i sve je bilo provincijski mirno
tijela među cvjetovima lokvanja
ti i voda bile ste dražesne ljubavnice
imala si pogled zalučene ribe
u arhetipskom vodenom spoju
kao u začecima prvog života

plivali smo ka drugoj obali do topola
kroz zelene alge žabe i bjelouške
moj ljudi *flamingo* ružičast u tamnoj vodi
volio te nježnim prodorima među vodene zametke
klizila si anđeoski niz njegov vrat
u vodenim travama si bila najnježnija
popušila si među cvjetovima i mirisima
prekrila si mi plivača kosom i vodenim lišćem
igrala se plutajući na vodi
ukrašavala *flaminga* zelenim ogrlicama

onda si ga pljuskala vodom i napajala jezikom
dok su vrbe padale kao zastori u ložnici
i topole su treperile iznad nas a ti si se uvijala
kroz tu čorbastu vodu i srećno plesala
prepuštala se i prelivala kao sirena
ispod svodova drveća i lišća
koje je treperilo na vjetru

Sombor, 2008.

SJEĆANJE

Riječi su ljudi u izmaštanim vizijama
vezanje znakova sjećanja i vremena,
Sjenke za kompletiranje svjetova
kao u sjetnim starim filmovima.

I vidi se, još malo, prije izlaska iz igre,
(neko drago lice preko horizonta,
jedan pogled koji se predaje daljini
i vraća se...dok postoje oči).

PUTOVANJE U SUTOMORE

Adamu Zagajevskom

Htjela je da postane pjevačica,
slušali smo je za *Prvi maj* u Omladinskom domu
pjevala je hitove Silvane Armenulić.

Tada smo išli kupačim vozovima u Sutomore
uspravljeni na vrelom vjetru na krovovima vagona
sa dlanovima crnim od kolomasti.

Gađali su nas kamenjem kontrolori
s crvenim kopicama,
kao u filmu Roberta Aldricha –
bili smo Lee Marvin and Ernest Borgnine.

Stajali smo uspravljeni sa licem prema vjetru,
lećeli zetskom ravnicom kroz topole i breze
kao stepski vukovi sa tek izraslim zubima.

Maštali smo da jednom tako, na *Puškinu*
odemo u Lenjingrad, Budimpeštu, Lavov...

Tuda je jednom prošao i Titov *Plavi voz*,
uklizio je u stanicu kao *Galeb* u Emirate,
pionirke u suknjicama boje voza
mahale su crvenim zastavicama i vrištale.

Kroz Sozinu smo ležali potrbuške
na vagonским lastrama,
zakačeni za šrafove i krovne ventilacije,
urlalo je kao u paklu
kroz zemlju i dim od dizelke.

Onda smo sjurivali ka plaži u spasonosno more
poput letećih trkača iz zamka Šaolin,
bačali se u talase i plivali prema Italiji.

Plaža je bila galerija tijela,
raznobojnih gaćica i malenih grudnjaka
namazanih maslinovim uljem i medom.
Turisti su jeli po plaži pilad i lubenice,
mi smo tražili Čehinje, Mađarice i Vojvođanke,
jeli uljane krofne sa šećerom u prahu.

Onda sam se plivajući sudario s njom
pjevačicom iz Omladinskog doma,
Činilo mi se da je gola u kupaćem boje mora
bila je kao Marseova riba u *zlatnim gaćicama*,
Otplivali smo daleko u paru kao delfini,
onda je tražila da je gnjuram duboko do dna i algi
tijela su nam dražili dodiri, voda i sunce...
Hvatao sam je za sise i snažno gurao kroz valove,
voda nas je zanosila i štitila od pogleda –
Željeli smo da je kopno daleko, da nema kopna,
tako se igrali danima sve do kraja dalekog ljeta.

I kad se gradić pretvarao u tihi zaton
sunce se još žarilo po tijelu i koži,
Ulazili smo u kupe, među zadahe i sagorele turiste,
gledali se i pretvarali da nije bilo ništa,
kao u Čehovljevoj *Šali*.

PRVI DOLAZAK

Lj.V.

našli smo tišinu u kojoj se može čuti dah
gdje lišće topole tako treperavo razgovara
plovili su raskošni cvjetovi lokvanja
biljke su donosile podvodni jezik
dok tri Karmelićanina danonoćno čute
i opatice žudnju nose pod lanenim odorama
i jednonogi Hrist obojen srebro – nitratom
u gradskom parku među starim stablima
gdje tanane skulpture dječaka od bronz
gledaju ženu koja na klupi ulazi čovjeku u usta
kao kad mladi vrapci raširena kljuna očekuju hranu
jezik njen ulazio je u žile njegova stabla
a oble kore platana neprimjetno padaju
i od sokova koje uzima sunce boje njezine oči
i od vatrenih ruža koje žive samo u zemlji
dolaze opojne nijanse za dušu i oči
pred starom ljepotom što drhti
na uglovima skverova
jer djevojke se vratiše svojim faunima
njihovi svjedoci su samo slikari bez boja i paleta
ovdje ima božanstvenih grla s večeri
samo su usta spremna da uzimaju i daju
opojnost i slast usana vina i sumraka
u mramornoj posudi se sveta vodica smežura

Budapest, 2008.

NULA

Cijelu noć sam igrao Nulu
Krupije nauljane kose *Tajson*
bacao je jezivo snažne spinove
kuglica je padala stalno u *orfanele*
Zehuze uzvikivao je grbavi Jevrejin
sa štekama keša ispred sebe

Kurva preko puta grlila je upravnika
gradskog pozorišta
jedna ciganka kraj mene govorila je neprekidno
sad će *zero – špil* a ja sam kao babuška Antonida
trpao sve na Nulu

NULA je moj broj

smjenjivali su se dileri žene i muskarci
i sfere su se vrćele jedna oko druge
kao kozmosi bačeni na kockarski stol
sve je bilo zeleno i blistavo
sa pozlaćenim cilindrima
i klikerom od slonovače
koji je podsjećao na djetinjstvo i neki san

Onda je došao jedan mladi diler
Di Kaprio iz *Titanika*, ili Rembo
baš kad su mi nestali žetoni
i kad nijesam odigrao
pala je – *Nula*
popio sam *chivas* za šankom i izašao
napolju je sunce već okretalo cijeli svijet
skupim autima vozili su se mafijaši i gradski oci
a ja neprekidno mislim na tu prokletu Nulu

BALKANSKA ZIMA

sve je okovano snijegom i ledom
inje već prekriva trepavice
oči se uvlače u koštana kućišta

po duši ledenice kao u kraškim pećinama
osjetljivi strepe iza kamenih blokova
sive se zore spuštaju uskim horizontom
na uglovima prodaju dunje i heroin

jedino su kurve sve nježnije i bolje
njihovi glasovi su tako topli u ponoćima

velika je nestašica krvi u klinikama
političari apeluju da se da što više krvi
predsjednik je dao krv pred kamerama

led će ponovo snjegovi i zima
u gluhim noćima neko plače u susjedstvu

jedino su kurve sve bolje i nježnije
o kako vas volim drage moje kurve –
studen sve prožima golo je granje drveća
...možda je posljednja zima...

ZID / SOBA

RASIPANJE

uskoro napuštam i posljednju kuću
u kojoj je postojala željena ljubav
zvijezde nad krovom
treperile su i ljuljale četiri srca

onda je sve nestalo kao Egziperijev avion
u sjećanjima i sudbinskoj blizini
skupio sam sitnice koje čuvam kao tajnu
kao male mitove u istoriji jedne sobe –
i grob mrtve mačke je pripao meni

pokupio sam simbole po policama
zarivene u dušu kao drače
sad imam kuću od kartona sa dva prozora
i vratima kroz koja se ne ulazi
bijelu kuću koja lebdi kao zmaj

šta će mi tvoje sunce Bože
i te stare adrese pored kojih prođem
ulazim unutra i puno toga je staroga razbacano
od čega se dobija rak na srcu i plućima
ništa nije bačeno kao zemlja u grob
sve je tu a opet nije ništa...

Jun, 2010.

REKVIJEM NIZAŠTO

Dok svijet obliva jesenska noć
što su ove riječi
u nizovima svjetiljki i planeta
među svima što misle da su živi.

Samo i jedino ti u pramenovima
mistične magle, sobnog pejzaža,
izlomljeno lice gledaš kroz mokre zjenice,
dok otvoreno srce za sve postojeće stvari
hodi svijetom u zalutale ljubavi.

I samo tvoji udaljeni pogledi
kroz nekakve akvarele,
(i buđenje je san, zar ne?)
.....

U ponoćnim satima pusti gradski park
u kom si možda plakala jednom
u dalekom gradu i čekala povratak,
Sve to prođe kroz misli i jeste nešto
nerečeno i neuzeto što se vraća
i svejedno zauvijek prolazi...

11.03.2005.

ODLASCI

Dokle će trajati ova kuća sa prozorima
što gledaju u zidove,
tačka usred tamne vječnosti,
U kojoj vrijeme tiho promiče
kao prvi sumraci.

U sobi punoj simbola prošlih života
moglo bi se vidjeti uveličano stanje srca
primjereno skladnim čitačima jezika
i bdjenja u tamnim grafikonima noći.

Lagano se sve vraća sa tanke ivice
u doba nesigurnog disanja,
(da riječ promijeni za šapat što će se čuti
u nekoj maloj poruci iz daleke budućnosti...)

Dok alveole gore u dimu cigarete
udaljava se iščekivano jutro
i svjetlost biva lijepo iznenađenje,
Jezik oživljava skrivena stanja,
iznenadne daleke odlaske.

POSILIJE LJUBAVI

ostanu usamljene riječi
i neki krajolik u posljednjim pogledima
izbriše se jedan svijet sa živim detaljima
i znakovima neke sanjane vječnosti

poslije ljubavi ostanu najtiše riječi
dodiri u otiscima izvađenih slika
utrne svjetlost što je sjajila nutrinu
ljepota detalja po stazama i raznim sobama
ulasci u duše i tečnosti
kao igre u pijesku na nekoj plaži
i tragovi kao znak
da je sve zaista bilo

PRVA SLIKA

nestala je posljednja ruža u jeseni
kroz jednu zvijezdu prizivam tvoj dolazak
anđele lijepi i strašni
vidim ti oči i crno lice
i korake bliske preko prvih pustinja

san nema vrijeme
sve je zaustavljeno u prvoj slici
kao spasiteljski duh
oči kad se otvore sjajem sunčeva zraka
putevi se nazru i pejzaži iskonskih daljina
koje preliva voda Ulixova
hridine i obale do nekog svjetionika
na čijem vrhu zimska ptica
nad iskonskim valovima
kljun otvara

JEDINSTVENA ZEMLJA

između tebe i mene
jednom će biti zemlja
sa žilicama što mirišu na tijela
izvor će žuboriti iznad
biće sunčano nebo
neće biti odvajanja u mirisnoj travi

ostaće slike lica u rosi i bojama biljki
u toj odvojenosti zemlja će sve spajati
bačena sa dlana na posljednji dan
zemlja sa bojama za postojeće cvjetove
izrasle iz vode krvi i minerala

neće se čuti nijedan tihi plač
iz drugog svijeta
kroz zemlju između mene i tebe
sa dahom božjim

ŠIFRA ZA NOĆNI ZAPIS

vraćaju se misli u prošlost
duboko ka tebi
po zidovima padaju boje davnih dana
svi su otišli kao da je apokalipsa
pogledam u prozor u jesenski vjetar
što zanjiše drveće i neki list
onda pokušam da se zakačim
za dan koji osvane
za svjetlost ili maglu
za stare nijanse i sobne tragove
što uzimaju svjetlost svakom jutru
daleko su oni što znaju
za to moje izvorište

ničega nema osim rečenica
koje trepere kao vazduh
u znakovima noćne tišine
onda odem do parka iz tih prizora
da vidim lice jednog veselog
i lijepog psa

Oktobar, 2010.

SOBA/ZID

Čuju se prve ptice u svakoj zori, imaju šopenovski zvuk, prefinjen osjećaj za dolaženje prve zore. Po njihovim malim simfonijama znam da se u kozmičkim procesima počinje uobličavati dan. Divim se njihovim čulima, moći da prije svih bića na zemlji osjete svjetlost. To je urođeni dar, da pjesmom najavljuju buđenje svijeta.

...odakle ove ptice što pjevaju
rekvijem za jutarnji pogled preko terase
došle su baš tu u svojim beskrajnim selidbama
glasnici svanulog dana što počinje
tragom svjetlosti između knjiga i zida
možda su duhovi što lutaju svijetom
na kraju svakog sna dolaze iznenada ptice
sa svojom hermetičnom i začudnom pjesmom

U sobi je ekstremni nered, knjige i časopisi, garderoba i sitne potrebne i nepotrebne stvari. To je sve dobilo neki čudni poredak normalnosti. Navikao sam na male slobodne prostore u neredu. Kad ustajem lako nalazim samo najpotrebnije stvari i garderobu koju svakodnevno nosim. Sve ostalo je zadržano duboko u ormare, moje lijepe nekadašnje košulje i sakoi, čiste posteljine koje ne upotrebljavam, sve to stoji na teže dostupnim mjestima, kao ostaci nekog drugog vremena.

Onda se razvija magma sjećanja, ogrebline po duši. Zagledam se u lice Gospe od Škrpjela koju imam na zidu. Donio sam jednu reprodukciju kad sam bio na to magično ostrvce. Lice je toplo i nježno *gratia plena* ... Ima na sebi pastelno plavu dolakticu ukrašenu srmenim pervajzom, ispod je cinober košulja od fine svile sa jednim tankim kaišem i zlatastim pucadima, kao ošvicama. Oslíkana je do početka kotule čiji se tamni rub tek nazire, ili je to okolijer futoa, taman koliko se gubi i nestaje u rubu oslikanoga. Na ramenima ima dvije

nježno zakačene osmokrake zvijezde, a pod grlom joj se preplicu tanke kragnice i jedva vidljiv, od končića upleten krug, čiji jedan kraj utanja u kragnu košuljice. Lice joj je doista božansko. Preko čela joj je zategnuta ženska kapica što se poslije spušta u lijepi kratki vel, a na sve je nasaden mali neupadljivi oreol, koji je u ovoj verziji kao dio njene odežde, a ne božanski simbol. Iza poluotvorinih trepavica su oči zagledane u malenoga Krista koji u lijevoj ruci drži svijeću, a na desnoj dva spojena prsta dignuta k njoj, kao da je moli, ili joj želi nešto reć.

Da li si kršten, ako si raspet?

A tu, odmah pored, na zidu je veliki plakat Dadov, sa jedne od njegovih potonjih izložbi. Dado, filozof, bifonovac, posvećenički drži tanku grafitnu olovku oslonjen laktovima na crteže u nastajanju, a sve preko malenoga bijeloga tavulina. Zagledan je visoko u svjetiljku na plafonu, ili u nekakvo sobno božanstvo, u neki embrio, polustvorenje iz odbačene civilizacije. Iza, na zidu je slika zida, zid iza zida. I moja soba je kao nekakva *instalacija, spokoj nad beznađem*, kao jedna od ogromnih odaja sa kostima, sulundarima i polomljenim kavezima u *Šamon an Veksan*.

Onda u svemu tome, kao znak neminovnih ostataka navika i iluzija s naporom podižem glavu i vidim prozor, svjetlost po ostacima hrane i sobnih predmeta. Iz susjednog stana u zgradi, iza zida, čuje se zvuk miksera, male elise udaraju u neku posudu kao po kostima lobanje. Dijagonalno ispod plafona je dugotrajno pletena, razvučena paučina, kao draperija, s udaljenim parom paukova, koji se, s dva kraja mreže, plećući je u savršenoj tišini udaljavaju, ili bliže. I tako iznenada, na toj mreži, svakoga dana osvane po jedna nova nit. Kao neizbježna vremenska nakupina što se sa padom svakog zrnca u klepsidri, taloži i pojavljuje na čovjeku.

LJUBAVNICI

na jednom kraju paučine iznad prozora
vide se sitne kretnje bića koje ide po pletivu
čeka svoj ulov i strepi u mirnoći i mrežici
u drugom uglu sobe je njegova daleka ljubav
nit koju sami pletu iz utroba veže njihove kuće
kao dva kraja svijeta preko ljudske sobe

jednom će sastaviti svoje mreže ti mali ljubavnici
krajeve i okca spojiti u zajedničkoj kući
preći će ogromnu daljinu iznad stola i prozora

ZELENI AUTO I SLIKA

Uvijek kad je dolazio s nekog putovanja,
ili se vraćao iz besmislenog dana u tu sobu
gledao je na polici tri relikvije preostalih želja.
Iza je bila *Maska crvene smrti* Poova
kao simbolika spajanja malog života
sa strahovima raskošnih balova u zaraženom zamku.
To mu je bio posljednji prizor preostalih snova,
mali zeleni auto, kliker i zastavica Montenegra,
potonja slika, instalacija skupnog života;
Čuvao je te simbole kao trojstvo sjećanja,
palu zastavicu pridizao na krov auta
(kliker je bio mali kao golubije oko).
Kad bi upao u noćne delirije primicao se tome
kao do nekog molitvenika...
To je bila najdraža postavka u muzeju uspomena,
njegov posljednji pristojni imetak
u maloj *garaži* među iskošenim ostacima rasutih knjiga.
Nadao se da će se tu ponovo sliti ljubav,
da je to stvarno kao neki njegov građanski status,
zeleno plastična kola sa crnim točkovima.
I kad je odlazio zauvijek odatle brižljivo je mislio na to:
pospremio u najsigurniji dio prtljaga,
na dnu kutije gdje su bile ostale *dragocjenosti*,
kamenčići s mora, otkinuta ogrlica i suhi bokor s
Lovćena
ubran jednom kad je dan nalikovao sreći.
Sad je to zagubljeno u novim neredima,
auto je sigurno na dnu ispod besmislenih spisa,
zastavica kraj vinskih boca uz osušenog žohara,
kliker se otkotrljao u litice uglova sobe
kao izgubljeni mali planet čami u svom svemiru,
Trebalo bi ga naći i sačuvati kao nekad u malom džepu.

ODLOMAK

U mislima neprekidno lebdi slika te kuće
okupljanja za velikim stolom kraj prozora
tu smo bili mi i jedna daleka veza u nama
odakle smo došli kao Irci u Ameriku
taj spoj se pravio susretima izdaleka
iz našeg kamenja starih dana i rijeka
vrijeme svake posebnosti se sjedinilo
kao da je i ono bilo naše u ranijim dobima
jer smo postojali i znali da davno treperi susret
dok smo nepoznati prolazili zajedno u staroj školi
na stolu su bili smokve i narovi
i dva nevina sna u osunčanim sobama
i govor se čuo i igre su bile i živa buđenja
i šetnje do delfina koji se kupao u zelenoj fontani
blizina je bila velika u sjaju sunca i vode
o gdje je to iskrvarilo kao ranjena srna
nemoćno pala u šuškoru planinske zore

KARCER

tako je bliska i daleka ta logorska soba
kao prostor za dugo čekanje pisma
niko ne dolazi skinuta je sa spiska dežurnih
samo anđeli čuvari tihih prostora samoće
ispod niskog oljuštenog plafona
i kamen se rastavlja u napuklinama zida

prostor je osmislio lično Franc Kafka
i ugao visokog prozora prema očima
i pravac kratkotrajne svjetlosti
što raskriva kapke kao krila sobne bube

otvaraju se i zatvaraju vrata i vide se uzalud
jer ovo je sasvim unutra i niko ne može ući
Osim njega koji tuda neprekidno prolazi
tako lagano da ne primjećuje taj hod
Kao da postoji samo sjenka unutra a sve drugo obilazi
oko spoljašnjosti koja izgleda sasvim obično
kao svi drugi prostori na svijetu

PSALMI ZA TOMAZEA

Marini i Vladimiru

SPASENJE

*Ti i ja smo tek jedno
Mag*

Dok prolaziš kroz snove čuvajući se od smrti
čuješ uzdrhtalu dušu otkucaje sopstvenog srca
anđele izdaleka kroz noćne signale
ispisane u znakovima zvijezda
što nosile su u energiji prah naš
svjetlost i ljudski tekst

U slavu tebi čuju se glasovi najtiši
kao šumovi u dubinama okeana
u sumracima megapolisa
u kojima te sretoh jednog popodneva
slijepog za ljudski život
i spasih te usred gradske pustinje
dok su te kanili raspeti na krstu divljeg jorgovana
pod oknima unajmljene garsonjere

A tek si stigao iz usamljenih vrtova
gdje mahniti uzgajaju začeca u staklenim kadama
za nove dileme što se razvlače
kroz krstove i raspeća
za nove dane i godine
za nove nesreće i ljubavi

Gdje si sad u sveprisutnom svijetu
u muzejima i obavještajnim biroima
dok su u kupaonici još tvoji predmeti
instrumenti i skice za svakodnevna spasenja

6. 05. 2005.

PSALAM (LJ)

Mansarda je imala jedan visoki prozor
po krovu mahovina i maslačak
i slivanje kiše u buđenjima
i sjenkama noćnim

Kad se zagledam u ljudske oči
što se preslikavaju na putu ka posljednjem
izrazu o kojem ne znaju puno
neće se dugo zaustaviti nijedan pogled
koji ostaje vraćen svakome oku

Njihova lica su tren
u mnogobrojnim izrazima
u tišini noći među zvijezdama
nalik su ljepoti koja se ne može uhvatiti
ni radostima ni sjećanjima

TOMAZEOVA KUĆA

stane noću i gleda u prozore te kuće
gdje su ostali tragovi davnih spajanja
sve mu je poznato ali zamišlja detalje
unutra i nekog ko tamo ima svoje vrijeme
vidi se malo svijetla u jednom prozoru
kao da treperi posljednje sjećanje na toj strani
iza zidova spava neko i mijenja stvari
koje su još po bogovima ostale tu
tu se rodio lijepi Telemah prije lutanja i mora
onda tiho obiđe zgradu sa druge strane
u sjenci kanadskog javora stane i gleda drugi ugao
neko diše u njegovoj sobi ispod prozora
kao u mjestu sjećanja i progonstva
ta kuća je njegova Itaka
za sve odlaske i povratke

* * *

Ti ćeš biti posljednji
stanovnik te kuće
gdje još se čuju kapi kiše
i tišina u snu pjesnika

Čuje se još tvoje srce
u jutarnjoj svirci iz komšiluka
na kiši i grmljavini kraj gradskog stadiona

Tvoje oko iza svjetlosti u zidu
ostalo je zauvijek otvoreno

TOMAZEOVA SMRT

Sve teže prolazim tom ulicom
gdje je iza mutnog stakla
na prostranom limenom stolu
umro Tomazeo

Te noći Sin je prvi put vidio smrt

Soba je mirisala na povidon i jod
još je bilo toplo oko njega,
dok se izdaleka bližila tišina

Ostao je iza metalnih vitrina
u prvom hladnjaku velike samoće
u tami pustog hodnika

Svugdje po našim svjetovima
ostali su njegovi zapisi
dnevnicu rasuti po listovima
po mjestima zajedničkih boravaka
nedorečene želje i događaji
posljednjeg života.

2007.

GROB TOMAZEVOV

Bila je to ljubav
jer pogodili smo prvu njegovu želju
poslije smrti

Nosili smo ašove i ćebad
još su odjekivale naše ponoćne molitve
bio je veliki razlaz klošara
i gradskih kurvi

I prvo drvo olistalo tog proljeća
nad njegovim očima
prirodni je njegov znak

NOĆNI PSALAM

Nijedan više kao ti
samo ti si imao riječi po licu
izraze što davali su
samoći skladne boje
samo ti imao si magiju
stvaranja najljepših iluzija
u mojoj azilantskoj sobi
i snagu strpljenja u rastrojstvu noći
Još se čuje tvoja tišina
u gluhoj noći izdaleka
preko releja kiše i pustih trgova

I otkucaji samotnog srca
u šumi kraj ragbi stadiona
postojao je samo tvoj san
oči uvijek okrenute
u ljudskom smjeru
dobri kralju naše kultne kuće
oko tebe se skupljala
posljednja ljubav

14.V 2007.

PAD

tišina prati dodir ruke po zidu
prozor je Maljevičev kvadrat
kretnje i dani kao da je sve u redu
i sjećanja o starim urušenim kućama
nježne vlati trave što obuzimaju temelje
i kamen u njima se zna rastresti
pod zemljanom tišinom i vlagom

Kad bih još jednom mogao
da vidim Euridiku
što se okreta kobnog plaši ali hodi i živi
ili da mogu da se vratim u te stare temelje
davno postojećih kuća da vidim jednu vidru
kroz šipurake i drače da znam da postoje
moja ljubav i moja zemlja

osjećam dodir tog kamenja
uraslog u korov i travu
i miris starih dvorišta

2010.

TOMAZEOVO ISKUPLJENJE

Boraveći u tišini samostanskih zidina
Tomazeo je osjećao čudan strah od iskupljenja,
Zbog velike žudnje za jednom opaticom
provodio je tihe iskušeničke dane.

Niše su bile napunjene jevanđeljima,
zidovi ukrašeni freskama
velikih svetitelja i Madonne.

Onda se jednoga jutra u njemu probudi nada,
misleći da se bliži željenom snu
za liniju svjetlosti kroz malu ključaonicu
učini mu se da je izlaz prema vrtu –
otvoren put ka izbavljenju i konačnoj slobodi.

Tada se iznenada pojavi Otac Papini,
u crnom plaštu i reče:
Zar sad, Tomazeo, kad je spasenje blizu.

ARS MAGNA

ONAJ KOJI JESI

Kad bih mogao da sve postojeće
očistim jednom pjesmom
sav besmisao što se sliva i trne kroz kapilare
sve nakupine u katranski natopljenom srcu
u nastojanjima da se nešto uradi
što se ne može ponoviti
da sve bude drugačije kako osjećam
i da jeste u vrhu želje da zasija kao zvijezda
tek otkrivena i nova
koju niko ne vidi od njene svjetlosti
kad bih mogao sve do rođenja
da očistim da sija novim životom
sve nesporazume u ljubavi i smrt
da očistim i isperem
kao grumenje zlata u rijeci
kako jesam u svemu
da riječi moje istine
provučem kao otopinu u sve duše
da pokrenem novu čistu krv
ovom pjesmom da vratim
sve ljubavi koje su pale grješkom
da svjetlošću i sjenkama učinim
vidljivim tog sebe
zatvorenog zidovima i pustinjским pijeskom
kad bih mogao vjekovne postavke
da skinem s krsta
da ostanem čist u morima i daljinama

VAVILONSKE RIJEČI

Učini da otvore se vrata, dušo...

Vitmen

1

među svim zlatnim i platinastim ciglama
koje smo zidali kao vile i vilenjaci
ostaje jedno mjesto prostor nade
u kom su zauvijek postavljene tvoje ruke
i reći ćeš pokazujući taj prostor pijano prstima
davala sam ti svoju nit umotavala u pokrove
i tu postojala u krvi tvojoj u crnoj veni
kao Šamanka čitala tvoje lice na tom putu
nadam se da ćeš doći u taj beskrajni niz
da ćeš svoje lijepo lice uvući u moje ruke
i trava će nanovo krenuti iz naših tragova

2.

Ali ti si to duboko zakopala u zemlju
prekrila kamenjem u pustinji
to je jedan od tvojih grobova koje obilaziš
neđeljom i lako te dodirne sjećanje
sve si uzela što je bilo živo u nekoj ljepoti
dodiri pogledi i riječi su pali dolje
napravila si od toga jednu sahranu na suncu

U *povratku* ispod nekih zvijezda
jednom ćemo proći tuda
kroz mahovinu i stare jorgovane
tražićemo znakove naše daleke prošlosti
po starim zatravljenim stazama

brižljivo ćemo izdvojiti sačuvane riječi
dodirnućemo travu što niče
iz duša sopstvenih
vjerujući da smo to mi

ČITAČ TORE

Filipu Davidu

Kad je iznenada otkucao gradski sat
kao preostali znak vidljivog svijeta
čitao je tišinu u drevnim knjigama
slova što se kao pečati utiskuju
u zacrtani trag sudbine.

Sanjao je još
u vremenu predviđenom za povratak
iz boja i ljepote začaranog tigra...
Ali opijenost dosegnutog svijeta
bijaše jača od buđenja.

Za tražene riječi bilo je kasno
u završenoj magijskoj igri
u znakovima nadljudskog jezika.

Iznova je otvorio drevnu knjigu
tražeći spasenje u tragovima
mudraca i bogova.

IZLAZAK

Sabiraš sjećanja što ne pripadaju smrti,
(*ideš ka fontani sa dječjim brodovima*
kao ka moru za sunčeva zalaska)

tišinu nosiš u davnim čežnjama
u svim stanjima želiš zadržati
sve voljene riječi, misli i likove.

Ljepota je vratiti sjaj zamagljenim očima
sjaćenja na ljubavi što završavaju
u snovima koje svi drugi zaboravljaju,
prepoznati iznova sve to skupljeno u sebi.

To iz čega izlaziš ide za tobom kao nezasita zvijer
savijena u sopstvenom truhu,
utopljena u sopstvenom moru.

2005.

STAZA

suza se osuši pred nekim slikama
iz raznih krajeva koje se listaju i slažu
zadrhtim često kao da me neko zove *s one strane*
i sve je daleko u meni rastureno
onda pogledam u brojčanik sata
koji se presijava u sunčevom izlasku
i lagano i dugo otvaram oči
koje skupljaju tišinu u kojoj zaboravljam na sebe
onda stajem na malu stazu u sobi
krenem uskom putanjom kao preko svijeta
po rasutim ostacima prošlosti
i nadam se da će jedan stih otkriti sve

tebi govorim jel čuješ mrtvi bože
to je moja staza još kao posljednja riječ
kao da neko plače unutra ko zna ko
unutra u nekoj daljini kao u rođenju

UMBRA VITAE

Čitavog života letim koso i asimetrično
sa jednim do kraja razvučenim krilom
drugo je otopljeno stalnim traženjem sunca
sa jednim krilom odlazim na omiljena mjesta
gdje samo moje oko vidi usamljenost
I to jedno krilo vučem po Zemlji
kao Bodlerov albatros po palubi

Tako često izbjegnem neželjenu stranu ulice
kad su gradovi puni klovnova koji mlataraju
kad nije bura i kad su mora mirna
Trudim se da niko ne primijeti moj kosi let
iako mi prazna polovina remeti ravnotežu
u vjetrovitim ponoćima između oblaka
prepuštam se kroz uzbuđljive struje

Kad sam ljubio bilo je jednim krilom
dok je drugo izdaleka čeznulo
i tražilo neispunjenu polovinu –
Ponekad mi se slučajni prijatelj divi
zbog skrivanja ravne strane i ožiljka
koji je urastao duboko unutra
navikao sam na tu ravnu stranu i prazninu

Dok izvodim nemirne plesove *flamingosa*
djelujem čudno – moja igra je kao ritual oko vatre
dok su ostali gracilni i zadivljuju jata ženki
svojim igrama i zavođenjem pored jezera
ja skakućem sa krilom kao na jednoj nozi
a drugu praznu stranu okrećem prema šumi

Često se otisnem
iznad litica i kanjona
iznad morskih valova
gledajući pjenu što se razbija
o mirne i strpljive hridine
spuštam se nespretno
i padam
tražeći oslonac u praznini

ARIES

koplje iz nježne ruke padalo je sa tvrdog pancira
po njegovom dragom kamenju po njegovoj kući

u sumracima i zorama
kad je bio sasvim u svoje vječno unutra
sve je drhtalo na Ariesove strastne zamahe

koplja su padala okolo sve dolje do zaliva
do jezerskih perivoja i vodene muzike koja obliva
slašću i harmonijom rasklasane Tagorske trske

iza slojeva i strukova srce srasta sa tim slojevima
oči odaju nutrinu preko usijane pustinje

Aries je gađao sjenke njegovih slika u prozoru
i strijele su ranjavale svako srce u sumraku
kao odsjaje zlatnih ibrika u vodi koji su daleko

nosila je čarobni tobolac Artemidin
pokušala ući skrivenom stranom ispod
gibljive opne — taj čudesni Tirezijin Aries pokušao je ući

sa lukovima zapetim i tijelom gipkim
licem od sunca da tamu vidi kroz oči njegove

a plovio je Argo do blizu Kolhide do zlatnog srca
srca njenog koje Juna posveti sazveždima sjajnim

onda je prosula mirišljava ulja i mudrosti Atene
da sraslo srce pomaže kao Hristove noge

ulivala je glas i tišinu kao mitska zaljubljena riba
i tijelo privila Venerino uz Anhisove mirise

kći Orfejeva htjela je roditi lijepog vladara Trojanaca
tih noći u unutrašnjoj sobi i drhtaj jedan se izvio
u razliveni gejzir po njenoj božanskoj putenosti
sve do srca koje je ostalo unutra nerođeno i crveno.

GLAS

dođi jednom u zoru da čuješ kako mi srce zvuči
sličće se negdje u jednom trenu
sva krv od koje živi materija
i duša će se sklopiti od tačkica božijeg rastera
koja je nekad bila jedinstvena
a sad je svugdje po

svijetu

pašće po ružama i travi
pipcima nekim što nježnost vole
ili jeziku koji kao vitao cirkulira svijetom
jezik je najbolje sredstvo za autopsiju
skener za Rak za sjenke i za sve slike

dođi da čuješ to je moj glas koji zove
na kraju svake noći iz usamljene sobe
i vraća se unutra u promukle žile u tihe usne

ISPREKIDANI TRAGOVI

Nikako da uklonim te stare stvari
što me kao utvare prate u svim dobima;
zabilješke, vrijeme urezano u licu,
simbole smrti i nestajanja
po raznim mojim kućama.

Svuda su razbacani ornamenti prošlosti,
minulo vrijeme i ostaci raznih snova
koji naviru i ulaze u čula kao crni prah.
Nikako da zatvorim sve složeno i rasuto
u nekom sigurnom i skrovitom uglu,
na dnu ormara i sarkofaga — da odložim
te fragmente i slike nekog života.

Uvijek se pojavi neki zaturen zapis,
ili akvarel nekih dalekih sutona,
suvenir iz hotela kao simbol nečega
što nedostaje...što nedostaje...stvarno je!

I kad odlučim da sve predano i strpljivo uklonim,
sve isprekidane tragove ljudi, predmeta i krajolika,
kad sve skupim na jednom mjestu,
u staroj knjizi javi se neka posveta ili ime
i otvori zaboravljeni davnašnji grob
koji zatrpavam novim stvarima i rečenicama
i živim te pritajene neuništive poruke...

Uvijek se usred novih dešavanja
pojavi nešto od starinskog i zaboravljenog,
neki stari nanos ispod novog sloja
sve poništi i vrati u nekadašnje stanje
neke druge *biti* koja prožme sve dolazeće.

I onda moram da se se prepustim
tim ludim svetinjama.

2007.

TRENUTAK ISTINE

U zamagljenom ogledalu
u licu poznaješ dušu očišćenu od grijeha
beskonačnu sjenu

I crtež i sliku i linije odraza
kao kip oblikovan u glini
sopstvenu budućnost i prošlost
koja po pravu pripada smrti
i najduži sumrak – ne jednoga dana
kroz koji se provlače
neosjetni duhovi samoće

KLJUČ

Tamo, gdje ponekad prođem s večeri kriomice,
iz srca mi noću raste jedan dječak,
lijepu vitkost njegovu sanjam da još vidim;
Raste mi u zoru jedna djevojčica na grudima,
prohodava po mojim dlanovima.
Rastu zajedno i upliću mi se u poglede
pune sjećanja i male svjetlosti u zjenicama.

Tada sam, među omiljenim knjigama,
ispod tomova Kafke i Nabokova
našao ključeve stare urušene Kuće,
dva ključa za velika vrata i pisma.

Čuvam ih za najveća blaženstva i tajne,
ako se nekad neko vrati...

ARS MAGNA / fascinacija

Čovjek je nešto što mora biti prevladano

F. Niče

U sobi u kojoj je tek bilo napisano nekoliko fragmenata jedne kratke priče došao je neki pisac, obučen kao statista, u odijelu koje je podsjećalo na karnevalsku masku. Mislim da je bio V. A. de L... jer smo u razgovoru spominjali *zrcalo koje izmiče*. Ili Flober sa svojim načinom da bude nevidljiv u svojim knjigama. Ili jedna od mnogobrojnih vizija Borhesa ili Nabokova, koji se pojave kao čarobnjaci u ljudskim prostorima i uznemire spisateljske i egzistencijalne senzacije živih pisaca. Soba je bila stilizovana kao diskoteka, kao neki faustovski podrum, ili javna kuća, sa kurvama sklonjenim iza crvenih zastora.

Pisac je počeo govoriti o svojim knjigama, uzaludnosti njihovog pisanja i oživljavanja predstava ljudskih svjetova u raznim formama pisma. Citirao je Selina i Barta, govorio o emocijama kao antipatičnim nasladama, o nemirima koji su žestoki i rastući, napregnuti i falički. Pokušavao je ostaviti snažne utiske govoreći o tome koliko se umnožavaju naše samoće na svijetu. Bez obzira na razne strasti, ljubav, žene, letjenje, kocku, sex i druge stvarne i ironijske fraze o raznim kultovima i bogovima.

Fascinirao me poznavanjem detalja i slika iz mojih svjetova koje sam u nagonima strasti za pisanjem pokušavao stvoriti u svojim knjigama. Govorio je da su jevanđelja i daleki život s *počela* daleka, kronovska predstava i imaginacija, da je Hrist već odavno *dance macabre*, o čemu se da misliti kao o svitanju zore, ili o sumraku koji zasigurno dolazi s krajem dana.

Spomenuo je *totalitet*, kao najviši stupanj poezije, slikarstva, muzike... taj stadij kad bi bilo moguće biti besmrtnan, ne

putevima umjetnosti, romanima, filmovima i poezijom, već u postojećem stanju kako sada izgledamo tjelesno i duhovno. Zanimao ga je taj totalitet u najboljim mogućim promjenama i dekonstrukcijama. Jer svaki tekst dovodi na scenu diferencijalno i neizbježno uvijek neku novu figuru, neku sasvim novu priču, neki novi san koji nosi i omogućava da iskažemo sve što nam je dato, ali i sve što nam nedostaje.

Onda je iz malog kofera koji je podsećao na kutiju za nakit izvadio jednu knjigu. Želio mi je pokloniti. Knjiga je bila pohabana, korice i liastovi su se raspadali, više je to bio neki rasuti, starinski rukopis nego ukoričena i završena knjiga. Uzeo je penkalo i crnom tintom nazvrlljao mi posvetu. Međutim, nijesam mogao da pročitam tekst, izgledalo je da je to bila neka šifra, kao o kretanju duha i materije, neki tajanstveni znak. Onda se rukopis izoštravao i na listu se počeo pojavljivati sadržaj, kao da je pisano slovima koja se tek trebaju pojaviti u nekim budućim vremenima. Onda sam nazreo: Niče, da bio je to Niče: *Samo se iz haosa rađaju zvijezde. I kako bih podnio biti čovjek, kad čovjek ne bi bio i pjesnik odgonetač i izbavitelj slučaja... Čovjek je nešto što mora biti prevladano...*

sjećanja su slatka i bolna bit
u svitanju zore ima najviše sjećanja
i njena prikrivena svjetlost vrata odlaska
preplavljuje svijet ispunjen bestidnim zbivanjima
strahovima i ponovljenim buđenjima

i preostali uzdah u uglu među zidovima
i svijet iz kojeg neko neprekidno odlazi
puni su sjećanja skrivenog jezika i tišine

zašto i ti vjeruješ da tu ima nečega
živog – u sjećanjima preostalim zauvijek
kad sve što prolazi
podjednako je stvarno i daleko

Onda se dogodio dramatičan trenutak. Zatražio je da mu poklonim neku od mojih knjiga, ali ja nijesam imao kod sebe nijedan primjerak...Onda je on sam, na moje zaprepašćenje izvadio iz one iste kutije jedan primjerak mog *Nedostajanja*. Knjiga nije uopšte izgledala kao izdanje koje sam objavio i koje postoji u objektivnoj stvarnosti. Osim što grafički nije bila ista, ni stranice unutra se nijesu podudarale, nije bilo slova, nije bilo teksta...Kad sam htio da pitam, zašto nema teksta, šta se dogodilo, on je čitajući mi misli rekao, da je to "nedostajanje", to je samo *označena vrijednost*, to je ludost *označitelja*. Jer je pod uticajem naslova, ideja i semantičkih diskursa poezije u knjizi sve nestalo. Rekao je da bi se to moglo naći samo u *prvom izdanju*, u arhetipu...Moglo bi se saznati prije svega što se dogodilo u toj prvoj senzaciji, kao što postoje nekad paralelne poetike, dogodili su se i poklopili život i nedostajanje, kao dva platonovska spola. Onda me šokirao, tražio je da mu na prvoj bijeloj stranici napišem posvetu, koja za mene nije imala smisla, ako se u knjizi događa takav *actio*, ako se zbivaju takve nevidljive intonacije i infleksije, čemu onda bilo kakve jezičke, ili tekstualne artikulacije na praznoj stranici. Kad će, ionako, sve to nestati kao osnovni tekst, ili kao što sve nestaje i ponavlja se u *drugačijoj hifologiji, u drugačijem "tkanju i paučini"*.

riječima iznova obuhvati sve završetke
iz biblijske daljine u ovaj san
kroz iskonsku tamu neka vidi tvoje oko
kao sunce u sjenovitoj šumi
spoji daljinu i misli u svemiru
izreci sve što postoji u zvijezdama
jednim stihom

Tada sam, vođen tim snom, kao u nekoj Frojdovskoj sesansi, znajući da će se neizbježno promijeniti forma posvete, čak iako bi bila napisana heraklitovskim aforizmom, odustao

od teksta i na korici *Nedostajanja*, na kojoj nijesu postojala slova nacrtao samo jedan ne sasvim simetričan krug... Drh-tavim pokretima ruke uspio sam zatvoriti liniju kruga i on se ucrtao na stranici kao neki pečat.

Niko nikad neće napisati najbolju pjesmu
život izdiže sve svojim stanjima i slikama
prostor je beskonačan između stiha i života
u svim vremenima i svim stanjima svijeta
još niko nije napisao najbolju pjesmu
jezik još niko nije složio tako kao život
u majstorstvu riječi najvećih pjesnika
potapana su stanja iz kojih sjaje značenja
u dahu i zemlji u svjetlosti i tamninama
gdje traje sve ljudsko kao pijesak pustinjski
pjesma sklizne u jezik koji je dio svemogućeg
i samo zasija kao san u najbliže doba
u kome stih izliven iz samoće i tišine
javi se kao anđeo u snevnim trenucima

Kad smo se rastali, ja sam držao u rukama raspadnute tri-
ne jedne od njegovih knjiga koju mi je ostavio kao utopijski
eksperiment, kao definitivni prekid u konstrukciji jezika: bilo
je to zaista kao prava *logička sitnina u prostoru*. Pokušavao
sam uzalud da sredim knjigu, da pronađem i postavim neki
red u listovima i stranicama, ali je sve kao Borhesov pijesak
propadalo i prelivalo se u raznim varijantama koje nijesu ni
bile cjeloviti djelovi mojih pokušaja. To mi je u jednom tren-
nutku bilo tako zanosno i zanimljivo, da sam sebi već ugradio
opsesiju da ću čitavog života samo to raditi i o tome misliti.
Da ću tu iznenada dobijenu i jedinstvenu knjigu u djelićima,
sređivati, kao da i ona mene želi, sve dok ne dosegnem smi-
sao i zavidljivost koje je taj veliki pisac želio postići na tom
imaginarnom rukopisu.

Lidija Vukčević

Polifonija značenja, ili snoviti homage proteklim vremenima, u knjizi "Neću da se budim" Ljubete Labovića

I novom nam svojom knjigom poezije Ljubeta Labović osvjedočuje, da parafraziramo misao Alaina Bosquta, kako pjesništvo nije potrebno, nego neophodno.

Uvodni ciklus od pet pjesama koji je istoimen s naslovom, prožima duboko intimistična melankolija — *san je o ljubavi pao na na dno srca*. I tek je jedan od stihova koji ukazuje na metafizički, onirički spoj i jedinstvo erotskog i spiritualnog. I jest ova zbirka neka vrst Labovićevog opita, iskušavanja forme. Lirski ciklusi pjesama izmjenjuju se s lirskom dramom koja je pak oblikovana prozom. Takvoj formi gotovo u pravilu, izmiče subjekt prikazivanja — ne zato što ga autor ne bi bio svjestan, nego stoga što ga namjerno uklanja ne bi li uvećao odmak prema lirskoj materiji. U labovićevskim liriziranim krajolicima unutarnjih ili vanjskih soba, otetim slikama urbanog pejzaža i onog idiličnog zavičajnog, uspostavlja se jedna prepoznatljivo autorska unutarnja arhitektura vlastitih snova. U njima se izmjenjuju artificijelnost gotovo reistički koncipiranog mikrokozmosa s potrebom da se iskaže sepstvo iz dragocjene infantilne perspektive gledanja. Stoga nije čudo što je najčešći dojam koji ostavlja Labovićeva lirika snoviti hommage proteklim vremenima, tišina natopljena snovima. Na primjer u *Dalekim dodirima*, koje posvećuje kiševskom tipu poetike, Labović upisuje u melankolični lirski esej kestenje djetinjstva, ali i umeće fragment lirske pjesme, njeno otkrhnuto središte, ne bi li načas poremetio uvriježene razlike između poezije i proze.

Labovićevu poeziju danas promatramo i kao jedan odjek nadrealističke poetike. Posebno je to razvidno u

načinu oslikavanja urbanih krajolika. Istodobno, ona aludira na apsurdno slikarstvo egzistencije G.de Chirica u kojem su modeli bez lica postavljeni u arhetipski prostor helenizma: nisu li slutnje labovićevskih drhtaja upravo zaziv jednog davnog, docleanskog vremena?

Činjenicu da je neke svoje pjesme posvetio drugim pjesnicima i autorima, ili pak naveo citate iz njihovih ostvarenja shvaćamo i kao diskretnu autorsku uputu kako čitati, pod kojim svjetlom njegovu vlastitu pjesmu.

Među takvim hommageima je i pjesma *Kamijevsko proljeće* koja je jedna vrst himnodijske lamentacije nad vlastitim biografskim trenutkom. Zanimljivo je kako iz takvih pjesama izbija i bodlerovska tamnina i strast vitmenovske vitalnosti. Rekli bismo labovićevskim jezikom: važne riječi dirnute srcem imaju potrebu da budu iznesene na svjetlo, da se iskažu. No, ujedno iza ove duboko osjećajne stihovnosti često stoje vrlo začudne slike neofuturističke inkantacije: *niklovani čelik tih crvenih grozdova* jedna je od najupečatljivijih ekspresija, koje nerijetko bivaju hermetične sa isključivanjem konteksta poetskog fakta. Valja napomenuti kako su neke Labovićeve pjesme ove zbirke lako razaznatljive, pronične, prijemčive.

Druge pak, svjesno oblikovanim semantičkim zasićenjima izraza, bivaju naizgled nepropusne i podsjećaju na simbolistička zasićenja tamninom svoga znaka, nalik nekoj vrsti lirsko - poetskih pisama odaslanih u bespregledno vrijeme i prostor: jezik njihovih oneobičenja otkriva jak udio impetuma nesvjesnog, nadrealnog, kod ovog autora. Čini nam se da je pjesnik sam namjerno izmiješao, kao u špilju karata, svodivo sa nesvodivim, lirski esej i intimističku dramu, narativno i visoku lirizaciju, stvarno i nestvarno.

Zato i nije nemoguće da se iza idiličnoga naslova *Mala noćna muzika* krije proza natopljena kaosom veldada, što zaziva višak materije u odsustvu duhovnoga.

No moramo biti oprezni s Labovićevom sklonošću ka amalgamaciji predmeta pjevanja. Inkantacija stvari same postaje potraga za čistom materijom i nerijetko prelazi u apstrakciju, u najboljem smislu značenja ali i s punom odgovornošću i sviješću pjesnika. U daljnjem čitanju zbirke ponovo bivamo izloženi oniričkom načelu, posebno razvidnom u pjesmama *Vavilonske riječi* i *Umbra vitae*, gdje se snovito smjenjuje s metafizičkim ozračjem značenja u specifično labovićevsku potragu za onim što izmiče. Sjenovito i skrovito zatumljeno ili zakriveno tišinom i zrcalima želi postati vidljivo kroz alegorijske sadržaje i neosimbolistička nadahnuća (*Šopenov povratak*) a nerijetko se inkantiraju glazbeni tonovi i linije u zasićene poetske slike, na pr:

Komponovao je kapima krvi /koje su padale kao jesenske ruže.

Ovaj dvostih možda bolje nego ikoji drugi izražava sublimat labovićevske poetike. Rekli bismo čak da izravno govori o estetskom i egzistencijalnom entitetu pjesništva, do ravni lirske formule, jednadžbe koja prikriva i otkriva tajnu Pjesme.

Ipak je Ljubeta umetnuo u ovu zbirku i pjesme koje su naizgled raz-govornog dictusa. Takva je *Putovanje u Sutomore*. U njoj je infantilno sjećanje komponirano od nekoliko narativnih kadrova, začinjeno erotskim nagućem, pa je danas razumijevamo kao malu ljubavnu poemu. Inače je suvremena kritika ovog autora definirala kao pjesnika ljubavi i smrti (Božo Koprivica, povodom zbirke *Nedostajanje*) pa je time **eo ipso** usredišten u mediteransku tradiciju pjevanja koja se kreće između ovih dvaju velikih temata. Ipak, recimo i to, ako su u prethodnim knjigama ovog autora, *Nedostajanju* i *Unutrašnjoj sobi* stilsko i tematsko u ravnovesju, nešto novo dominira u ovoj najnovijoj zbirci: esencija je izmiješana s egzistencijom pa se često ovakav amalgam otima u metafizičke

senzacije. Stoga i jest ova nova zbirka žanrovski, stilski i jezički polifona, što je još jedna njena vrijednost. Ciklusi *Ars magna* ili *Psalmi za Tomazea*, svojom mistikom srca i idealne autobiografske projekcije odudaraju od duboko intimističkih tonova pjesme *Izlazak*, koja pak, kao da posve zatumljuje besubjektivnim izrazom svako moguće Jastvo. Ne moramo naglašavati koliko su daleko od *katranski natopljenog srca* religiozno-mistični tonovi *Prvog dolaska* koji posve sakralno shvaća požudu uznoseći je do surreálnih slika smjenjivanih kontrapunktima lirskih *vatrenih ruža* ili *starom ljepotom što drhti na uglovima skve-rova*.

Spoj modernog i nove tradicije možda je najvažnija odrednica Labovićeve poezije: sjenke iza zamagljenih zrcala naznačuju nisku kontrapunktalno postavljenih lirskih procedura, tehnika, oblika, iskaza. Neka bude rečeno u tom kontekstu i ovo: jedna od Labovićevih, po našem sudu najljepših ljubavnih pjesama suvremenog crnogorskog pjesništva *Glas* ispisana je metafizičkim drhtajima i kazuje neobičnim jezikom očučdenja svoje melankolične vizije. Vrlo je srodna s ekspresionističkim vizijama A. B. Šimića, ne samo u pjesničkim izborima već i u potrebi da se pjesmom izraze najtananija čuvstva mistike srca i tajanstva tvari. S druge strane, Labovićevo nas pjesništvo svojom poetikom sjene i arhitekturom sna podsjeća na liriku jednog samo znalca znanog pjesnika kasnog talijanskog Novecenta, Sandra Pennu, kojeg talijanska kritika smatra Leopardijem XX. stoljeća. Upravo rimska melankolija u tonu Penne biva nastavljena i produžena u lirskoj konfesiji labovićevske game. Time crnogorski pjesnik brižno čuva i širi luk mediteranstva, strpljivo njegujući svoj pjev od baladičnog ili šansonjerskog (*Balkanska zima*) do fragilnosti poetskog imaginarija koji upozorava na poroznost, rasipanje i rastakanje našeg svijeta.

Ovaj strah od iščezavanja vrednota svijeta Labović iskazuje na iznimno pregnanantan lirski način, a dekonstrukcijski semantički niz postaje još jedna konstanta Ljubetinog pjevanja. Semantemi jakih značenjskih odjeka, aludiraju i visoke tonove oniričko-metafizičkog i poetske slike bliske senzibilitetu neiskazanog rockera. Ostavljamo stoga čitatelju ova *bdjenja u tamnim grafikoni-ma noći* da prosudi s koliko je istinske snage sudbinom stranca među svojima i svoga među strancima, sudbinom *unutrašnjeg disidenta* – što nije ništa drugo nego definicija svakog istinskog pjesnika – Ljubeta Labović najnovijom zbirkom uspio svesti svoje simbole kuće, sobe, zidove, drveća, ljubavi, odlaske i povratke, načinom koji neodoljivo podsjeća na sjajnu Larkinovu *Poeziju odlazaka*, na univerzalne znakove izgubljenih zavičaja. Smatramo da je Labovićevo odisejsko lutanje predjelima pjesništva donijelo dragocjeno svjedočanstvo u vidu epistolarnog imaginarija ovom najnovijom zbirkom.

Sadržaj:

NEĆU DA SE BUDIM

Neću da se budim	7
Ožiljci	9
Esentia anima.....	10
San	11
Čitanje na talasima	12
Daleki dodiri	13
Nepoznato drvo	15
Kamijevsko proljeće.....	16
Valerijev autoportret.....	17
Neizgovorena riječ	18
Dolazak	19
Mala noćna muzika.....	20
Izostavljeni djelovi	22

DAN KAD SE SVE TO DOGODILO

Izgubljena mjesta.....	25
Jutarnji ritual.....	26
Dan kad se sve to dogodilo	27
Mostarski fraktal	30
Pustinjska	32
Šopenov povratak	33
Kanal	35
Sjećanje.....	36
Putovanje u Sutomore	37
Prvi dolazak	39
Nula.....	40
Balkanska zima.....	41

ZID/SOBA

Rasipanje	45
Rekvijem nizašto	46
Odlasci	47
Poslije ljubavi.....	48
Prva slika	49
Jedinstvena zemlja	50
Šifra za noćni zapis	51
Soba/zid	52
Ljubavnici.....	54
Zeleni auto i slika	55
Odlomak.....	56
Karcer.....	57

PSALMI ZA TOMAZEA

Spasenje	61
Psalam (Lj).....	62
Tomazeova kuća.....	63
Ti ćeš biti posljednji	64
Tomazeova smrt.....	65
Grob Tomazeov	66
Noćni psalam.....	67
Pad.....	68
Tomazeovo iskupljenje.....	69

ARS MAGNA

Onaj koji jesi.....	73
Vavilonske riječi	74
Čitač Tore	76
Izlazak.....	77
Staza	78
Umbra vitae	79

Aries	81
Glas.....	83
Isprekidani tragovi.....	84
Trenutak istine.....	86
Ključ	87
Ars magna/fascinacija	88
POGOVOR.....	93

Izdavač
Otvoreni kulturni forum – Cetinje

*

Za izdavača
Milorad POPOVIĆ

*

Urednik
Pavle GORANOVIĆ

*

Recenzenti
Mladen LOMPAR
Pavle GORANOVIĆ

*

Pogovor
Lidija VUKČEVIĆ

*

Na korici
Joan MIRÓ:
Femme et oiseaux dans la nuit

*

Tiraž

500

Grafičko oblikovanje
Draslar partner

*

Komjuterska obrada i štampa
Draslar partner
Beograd, 2011.
draslarpartner@gmail.com

CIP - Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека
Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-85747-36-6
COBISS.CG-ID 18455824